

Vlaanderen
is natuur

NATUURINRICHTING

Zoerselbos

Projectuitvoeringsplan 4 – bijlage 3 : Informatiedocument

mei 2021

Natuurinrichtingsproject Zoerselbos

Informatiedocument inzake projectontwikkeling in vogel- en habitatrictlijngebieden in navolging van Artikel 6 van de Habitatrictlijn ¹ en van het decreet Natuurbehoud ²

**Het betrokken “Natura 2000”-gebied is
een uit hoofde van de habitatrictlijn aangenomen gebied van communautair belang,
verder SBZ-H genoemd: B2100017 (1-14), Bos- en heidegebieden ten oosten van
Antwerpen**

Aard van het project : Natuurinrichting

Stand van het project : Projectuitvoeringsplan 4

Projectinstanties + adres :

Opdrachtgever: Agentschap voor Natuur en Bos – Gebouw Anna Bijns, Lange Kievitstraat
111/113 bus 63 - 2018 Antwerpen

Technische uitwerking: Vlaamse Landmaatschappij – Cardijnlaan, 1 – 2200 Herentals

Contactpersonen:

Agentschap voor Natuur en Bos:

Koen Deheegher

Tel : 03/224.62.59

E-mail : koen.deheegher@vlaanderen.be

VLM, Regio Oost:

Daniël Sanders

Tel : 014/25.83.34

E-mail : daniel.sanders@vlm.be

Datum: april 2021

¹ Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

² Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (B.S., 10 januari 1998).

1. SPECIFICATIE VAN DE BETROKKEN SBZ

De Speciale Beschermingszone met gebiedscode BE2100017 (1-14) “**Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen**” heeft een totale oppervlakte van 5240 ha. Dit gebied werd uit hoofde van de Habitatrichtlijn aangenomen als gebied van communautair belang en wordt verder SBZ-H genoemd.

De SBZ-H overlapt met het projectgebied. Dit informatiedocument biedt een inzicht in de context en wijze waarop de vierde fase van het natuurinrichtingsproject Zoerselbos kan ingrijpen op de duurzame instandhouding van habitats en –soorten aangeduid en voorkomend binnen voormeld SBZ-H. De Natuurinrichting Zoerselbos streeft de optimalisering na van standplaatsfactoren voor betrokken Natura 2000-waarden.

In het S-IHD rapport wordt dan ook expliciet verwezen naar het project.

In voorliggend document worden niet alleen de soorten en habitats van Europees belang beschouwd, waarvoor specifieke instandhoudingsdoelstellingen werden vastgelegd, maar wordt ook verwezen naar de relevante regionaal belangrijke biotopen.

Criteria voor opname:

In onderstaande tabel 1 en 2 worden de habitats en soorten weergegeven waarvoor voorliggend informatiedocument wordt opgemaakt. Dit overzicht baseert zich op het nieuwe kader van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) zoals ze definitief werden goedgekeurd in juni 2014 voor het SBZ-H “Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen”. Het gaat om:

- de habitat of soort die werd aangemeld bij de voordracht van het gebied als Speciale Beschermingszone;
- de habitat of soort die voorkomt in het gebied, ongeacht of het werd aangemeld;
- de habitat of soort die door de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen aan het gebied werd gekoppeld.

Er wordt verwezen naar de bijlagen van het decreet natuurbehoud. Een prioritair habitat wordt aangeduid met (+).

Tabel 1 en 2: Habitats en soorten waarvoor voorliggend informatiedocument wordt opgemaakt.

Tabel 1: Habitats	
Habitattypes bijlage I	
Code	Naam
2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i> soorten
2330	Open grasland van <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
3130	Oligotrofe wateren van het Middeneuropese en peri-alpiene gebied met <i>Littorella</i> - of <i>Isoëtes</i> -vegetatie of met eenjarige vegetatie op drooggevalen oevers (<i>Nanocyperetalia</i>)
3140	Kalkhoudende oligo - mestotrofe wateren met bentische <i>Chara</i> spp. vegetaties
3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition
3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranuncu-lion fluitans en het Callitricho-Batrachion
4010	Noordatlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
4030	Droge heide (alle subtypen)
6230 (+)	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende bodem en kleibodem (<i>Eu-Molinion</i>)
6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones
6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
7140	Overgangs-en trilveen

7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion
9120	Beukenbossen van het type met <i>Ilex</i> - en <i>Taxus</i> -soorten, rijk aan epifyten (<i>Ilici-Fagetum</i>)
9190	Oude zuurminnende bossen met <i>Quercus robur</i> op zandvlakten
91E0 (+)	Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)

Tabel 2: Soorten

Soorten bijlage II

	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
Vissen		
	<i>Cobitis taenia</i>	Kleine modderkruiper
	<i>Cottus gobio</i>	Rivierdonderpad
	<i>Lampetra planeri</i>	Beekprik
Planten		
	<i>Drepanocladus vernicosus</i>	Geel schorpioenmos
	<i>Luronium natans</i>	Drijvende waterweegbree
Zoogdieren		
	<i>Myotis bechsteinii</i>	Bechsteins vleermuis
	<i>Myotis emarginatus</i>	Ingekorven vleermuis
	<i>Myotis dasycneme</i>	Meervleermuis

Soorten bijlage III

	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
	<i>Rana arvalis</i>	Heikikker
	<i>Rana lessonae</i>	Poelkikker
	<i>Myotis brandtii</i> / <i>Myotis mystacinus</i>	Brandts vleermuis / gewone baardvleermuis
	<i>Myotis nattereri</i>	Franjestaart
	<i>Plecotus auritus</i> / <i>austriacus</i>	Gewone grootoorvleermuis / Grijze grootoorvleermuis
	<i>Myotis emarginatus</i>	Ingekorven vleermuis
	<i>Eptesicus serotinus</i>	Laatvlieger
	<i>Myotis dasycneme</i>	Meervleermuis
	<i>Pipistrellus species</i>	Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis
	<i>Myotis bechsteinii</i>	Bechsteins vleermuis
	<i>Myotis daubentonii</i>	Watervleermuis
	<i>Nyctalus noctula</i>	Rosse vleermuis

2. PROJECTGEBIED IN RELATIE TOT BETROKKEN SBZ-H

De SBZ “Bos- en Heidegebieden ten oosten van Antwerpen” bestaat uit 14 deelgebieden waarvan voorliggend project “Zoerselbos” een overlap kent met één deelgebied. De relevante oppervlaktes worden weergegeven in tabel 3.

Ongeveer 71% van het projectgebied “Zoerselbos” is gelegen binnen SBZ-H, deelgebied 6.

Tabel 3: Oppervlaktes m.b.t. SBZ-H en projectgebied (ha)

	SBZ deelgebied BE2100014-6	Projectgebied Zoerselbos	Overlap SBZ-H project
Oppervlakte (ha)	482	515	365

In onderstaande paragrafen wordt ingezoomd op het voor het project relevante deel en de daarin voorkomende Europees beschermde soorten en habitats.

Er wordt telkens een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de referentiesituatie en anderzijds de uitgangssituatie. Om een consequente manier van rapporteren en evalueren aan te houden ten opzichte van het projectuitvoeringsplan 4 (PUP4) worden dezelfde periodes beschouwd.

2.1. Voorkomende soorten in overlap SBZ-H/projectgebied

A. Referentiesituatie

In tabel 4 wordt een overzicht gegeven van de effectief voorkomende Europees beschermde soorten van bijlage II en III in de referentiesituatie.

De rivierdonderpad is een bodemvis die zijn hoofdverspreiding kent in de forelzone. Toch komt hij ook voor in trager stromende viszones en in zuivere meren. Helder zuurstofrijk en koel water is een noodzaak. In de provincie Antwerpen komt de soort voor in de Zwanebeek en de Laarse Beek (Schijnbekken), in de Bollaak-Molenbeek, Tappelbeek en Kleine Beek en in de meeste bovenlopen uit het bekken van de Kleine Nete. De rivierdonderpad voedt zich vooral met insectenlarven en kreeftachtigen. De nestplaats, meestal onder een steen, wordt verdedigd door het mannetje. Het wijfje legt een 100-tal kleverige eieren onder de steen die dan tot het uitkomen van de larven door het mannetje bewaakt worden. Na 2 jaar zijn de visjes geslachtsrijp. (bron : website www.soortenbeleid.be, ANB)

Tabel 4: Voorkomende soorten van bijlage II en III in de referentiesituatie

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Gegevens over voorkomende soort	Leefgebied
Voorkomende soorten van bijlage II			
Rivierdonderpad	<i>Cottus gobio</i>	(1)	Tappelbeek
Voorkomende strikt te beschermen soorten van bijlage III			
(2)	(2)	(2)	

(1): volgens de Atlas van de Vlaamse Beek- en Riviervissen, Vandelannoote *et al.* (1998) werd de soort waargenomen in de Tappelbeek, stroomaf van het projectgebied, na de samenvloei met (ondermeer) de Dorpsloop en Bakelansbeek (aantallen: 10 tot 99 exemplaren/100m; gegevens 1994-1997).

(2): Er zijn geen waarnemingen gekend van soorten van bijlage III in de referentiesituatie. Toch mag gesteld worden dat het bosrijk projectgebied, met haar drevenstructuur en oude boskern, naar alle waarschijnlijkheid geschikt verbodingsgebied, nest- en/of jachtplaats voor vleermuizen was in de referentiesituatie.

B. Uitgangssituatie

Tabel 5 geeft een overzicht van het huidige voorkomen van de soorten waarvoor de SBZ werd aangeduid. Ook de soorten van bijlage II waarvoor de SBZ niet werd aangewezen en de strikt te beschermen soorten van bijlage III worden er weergegeven.

Met het uitgesproken oud-bos karakter van zones als Hooidonkbos (met een gedocumenteerde bosgeschiedenis teruggaand tot 1233) en Schriekbos (grotendeels Ferraris-bos, aangeplant vanaf omstreeks 1727), en het verder kleinschalige beemdenlandschap in de kern (Hooidonkse Beemden), met in het zuidoosten tevens een door bos en beemden omgeven plas (Kretse Beemden) wordt het Zoerselbos vanzelfsprekend getypeerd door een rijke vleermuizenfauna. Bovendien draagt het terughoudend beheer mee bij aan de rijkdom inzake vleermuispopulaties, omwille van ondermeer het resulterende aandeel dood hout (holle bomen,...). Een gerichte studie in voorbereiding van het inrichtingsproject werd reeds uitgevoerd in 2002-2003.

In hoofdlijnen zijn de aangetroffen vleermuissoorten, en zeker de habitatsoorten, gebonden aan oud bos, dreven en kleinschalige hooilanden. Grosso modo zijn de overwinteringsplaatsen terug te brengen tot plekken in het bos, en zijn de foerageerplekken verspreider gelegen, en gediversifieerder naar type.

De watervleermuis en de rosse vleermuis foerageren bijvoorbeeld bij voorkeur langs plassen, waterlopen, en in moerassen, de baard- en Brandt's vleermuis hebben een voorkeur voor (vochtig(e)) bos(randen), en de franjestaart betreft naast bos ook kleinschalige weilanden in zijn foerageerhabitats. De ruige dwergvleermuis jaagt voornamelijk in waterrijke bosgebieden. De laatvlieger heeft de hoogste preferentie voor een halfopen weidelandschap met kleine landschapselementen. Tot slot lijkt de gewone dwergvleermuis als meest uitgesproken opportunist gebruik te maken van de grootste veelheid aan biotopen (van bewoond gebied tot park, bos en vijvers). Uiteraard is dit een sterke vereenvoudiging in onderscheiden types foerageergebied, en is de ecologie veel rijker en genuanceerder dan dit. Echter kan men met deze klemtonen richtingen aanwijzen in welke bepaalde inrichtingsmaatregelen extra kansen bieden voor deze of gene soort.

Tabel 5: Voorkomende soorten van bijlage II en III in de uitgangssituatie

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Gegevens over soort	Leefgebied
Voorkomende soorten van bijlage II			
Rivierdonderpad	<i>Cottus gobio</i>		Tappelbeek
Voorkomende strikt te beschermen soorten van bijlage III			
Baard-/Brandt's vleermuis	<i>Myotis mystacinus/brandtii</i>	(1)	Zoerselbos
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>	(1)	Zoerselbos
Franjestaart	<i>Myotis nattereri</i>	(1)	Zoerselbos
Gewone/Grijze grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus/austriacus</i>	(1)	Zoerselbos
Dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	(1)	Zoerselbos
Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	(1)	Zoerselbos
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	(1)	Zoerselbos
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	(1)	Zoerselbos

(1): onderzoek door Van der Wijden en Verkem (2004) documenteerde het voorkomen van deze bijlage III-soorten (naast een aantal algemenere soorten en de kleine dwergvleermuis). Vermelding van twee soorten samen, duidt op een determinatieprobleem; ofwel gerelateerd aan ontbrekende waarnemingen van typisch jachtgedrag, ofwel, en voornamelijk, problematisch onderscheid in akoestische zin.

C. Korte Conclusie

Op basis van de (eerder beperkt) voorhanden zijnde set aan data inzake habitats en –soorten, kunnen we in hoofdlijn besluiten dat het gebied vanuit een zeker stabiel beheer getypeerd wordt door een stabiliteit in voorkomen van habitats en -soorten.

Voor de aanvang van de natuurinrichting Zoerselbos werd het gebied bedreigd door een aantal aspecten die beheermatig een grootschaliger, maar eveneens over meerdere jaren gespreide aanpak vergen.

In de verschillende uitvoeringsfases van de natuurinrichting worden op dit vlak inspanningen geleverd in verband met onder meer bestrijding van exoten in het bosbestand, een aantal dunningen in het dennenbestand in functie van verloofing en bosuitbreiding. Evenzeer wordt de kwaliteit van het gebied voor onder meer vleermuizen mede bepaald door behoud en versterken van een duurzame leeftijds- en structuurrijkdom in dreven- en bosbestanden en het herstellen van de kleinschaligheid in de centrale beemden.

Voorliggende fase van de natuurinrichting zal deze trend verder zetten en een opwaardering van het reeds aanwezige geheel aan habitats en (mogelijk) –soorten nastreven. Alle voorgenomen maatregelen inzake natuurinrichting zijn ook in nauw overleg met de verantwoordelijken voor inrichting en beheer in Zoerselbos overlegd.

2.2. Voorkomende habitats in overlap SBZ-H /projectgebied

Ten aanzien van een beschrijving van de voorkomende habitats in beide periodes wordt maximaal gebruik gemaakt van de respectievelijke versies van de Biologische Waarderingskaart en de beschikbare BWK-vertaalsleutel.

A. Referentiesituatie

In tabellen 6 a en b worden de aanwezige Europese habitats in de referentiesituatie samengebracht.

We bemerken dat de toenmalige BWK-kartering op grotere schaal werd uitgevoerd dan gebruikelijk in de tweede campagne. Vooral voor de graslandbiotopen is dit relevant, maar ook voor de bossen verhindert dit een perceelsgerichte beschrijving. De interpretaties laten dan ook weinig meer toe dan een vrij grove inschatting inzake habitatarealen, waarbij inmenging van habitatvreemde soorten of oppervlakten meestal aan de orde is (de inmengingen worden aangeduid als BWK-eenheden tussen haakjes).

Tabel 6a: Aangemelde habitats van bijlage I, binnen de projectperimeter, in de referentiesituatie

Habitatcode	omschrijving habitat	Opp. binnen HRL (ha)	Opp. buiten HRL	Relevante BWK code(s) (5)
Voorkomende habitats uit bijlage I				
9120	Beukenbossen van het type met <i>Ilex</i> - en <i>Taxus</i> -soorten, rijk aan epifyten (<i>Ilici-Fagetum</i>)	67.7	-	Qb, Fb, Qs, Qa, (Pms)
91E0 (+)	Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	57.4	3.7	Va, Vn, (Lhi, Qa, Qb, Qs, Pop, P)
9120 gh	Cfr. 9120 maar “geen habitat” wegens te weinig ontwikkeld	3.1	3.9	Qb

(+) = prioritair habitat

Tabel 6b: Niet-aangemelde habitats van bijlage I, binnen de projectperimeter, in de referentiesituatie:

Habitatcode	omschrijving habitat	Opp. binnen HRL (ha)	Opp. buiten HRL (ha)	Relevante BWK code(s) (5)
Voorkomende habitats uit bijlage I				
3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>	8.2	-	Ae, (App)

In de zone rondom Kretse Beemden (vijver) worden complexen aangetroffen van populierenbos met inmenging van mesofiel elzenbos zowel als alluviaal essen-olmenbos. We rekenden deze complexen onder habitatype 91E0.

De boszones getypeerd als ‘geen habitat’ onder type 9120, worden gekenmerkt door potenties; maar kenden een te beperkte soortenrijkdom in de ondergroei en/of een te beperkte structuurrijkdom als geheel om als habitat te gelden. We vinden ze ter hoogte van Heufkens Maat/Schriekgat en bezuiden de E34, ten noordoosten van het Domein van Hooidonk.

Behalve habitats is er voor een beperkte oppervlakte binnen de zone Heiblok sprake van het ‘regionaal belangrijke’ ecotootype So + Sm (vochtig wilgenstruweel op venige of zure grond en gageelstruweel).

B. Uitgangssituatie

In de tabellen 7 a en b wordt een overzicht gegeven van de voorkomende Europese habitats.

Tabel 7a: Aangemelde habitats van bijlage I, binnen de projectperimeter, in de uitgangssituatie

Habitatcode	omschrijving habitat	Opp. binnen HRL (ha)	Opp. buiten HRL (ha)	Relevante BWK code(s) (6)
Voorkomende habitats uit bijlage I				
9120	Beukenbossen van het type met <i>Ilex</i> - en <i>Taxus</i> -soorten, rijk aan epifyten (<i>Ilici-Fagetum</i>)	85.6	2.3	Qs, Vm, (Pmb), (Ppmb), Fs, (Pins), (Pop)
9120 gh	Cfr 9120 maar 'geen habitat' wegens te weinig ontwikkeld	2.1	1.9	Qs, Quer
9190	Oude zuurminnende bossen met <i>Quercus robur</i> op zandvlakten	0.4	-	Qb
91E0 (+)	Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	26.4	1.2	Va, (Pop), Vm, Vn, Vc, Vo, Qs, (Pmb)

Tabel 7b: Niet-aangemelde habitats van bijlage I, binnen de projectperimeter, in de uitgangssituatie

Habitatcode	omschrijving habitat	Opp. binnen HRL (ha)	Opp. buiten HRL (ha)	Relevante BWK code(s) (6)
Voorkomende habitats uit bijlage I				
3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>	8.5	-	Aer+
6230	<i>Nardus</i> -graslanden	0.3	-	Hmo, Hpr+
6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	1.4	-	Hu
6510u	Cfr 6510 maar met slechts één indicatorsoort, en/of enkele verstoringsindicatoren voor verzuring en eutrofiëring	0.9	1.3	Hu, Hp+, Hr+

De tweede kartering op BWK-niveau gebeurde op een fijnmaziger, meer perceelsgerichte schaal. Dit laat ook toe een meer correcte vertaling te maken van BWK-ecotootypes naar habitatverspreiding toe.

Netto is er uitgaand van de kartering medio jaren negentig een toename aan habitatareaal. Het gaat om toenamen in areaal grasland en bos.

Te zien is hoe voornamelijk ter hoogte van de Grasbeemd, Malsen Beemd (west) en Spuibbeemd een aantal graslanden onder weliswaar niet-aangemelde habitattypes vallen. Een kartering in 2003 in het kader van het haalbaarheidsonderzoek, leerde inderdaad dat het aantal kwelgebonden soorten hier bijvoorbeeld hoger ligt dan in de meer oostelijk naast de Monnikenloop gelegen beemden.

Ter hoogte van de Zevenbunderbeemd (zuidwest), Middelste bos (zuidoost) en Achtersten Aard (noord) zijn eveneens enkele percelen als bijkomend habitatwaardig genoteerd. Anderzijds zijn een aantal percelen in het zuidoosten van Zevenbunderbeemd niet verder habitatwaardig gesteld (populierenbos met ondergroei van wilg en/of els). Ook zijn een aantal percelen rond Koeibeemd, ten noordwesten van de vijver van Kretse Beemden bijkomend onder habitatwaardig bos genoteerd. Tot slot wordt binnen Slijkvoort een nieuw habitatype aangeduid: een klein (eiken)bos hoort er tot het type 9190.

Noordelijk grenzend aan de Lage Weg resp. westelijk aan de Hallebaan grenzend zijn een aantal percelen eveneens als habitat aangeduid. Het gaat hier in het eerste geval om een gagelstruweel (regionaal belangrijk biotootype), in het tweede geval om een combinatie van habitatype 9120 en 91E0. Tot slot situeert zich iets verder westelijk, langs de Lage Weg, een nat grasland (Hc) dat eveneens als regionaal belangrijk wordt beschouwd.

Tevens zijn in de tweede kartering een aantal percelen bos, eertijds aangeduid als '9120 geen habitat' (cfr zone Schriekgat/Heufkens Maat en ten noordoosten van Domein Van Hooionk), niet verder in aanmerking genomen als habitat.

Tegelijk werd (en wordt) sinds medio jaren '90, met het stelselmatig in beheer nemen van bepaalde (groepen) percelen bos en grasland, door de voormalige afdeling Natuur en binnen de uitbouw van het Vlaams Natuurreservaat Zoerselbos, een bijdrage geleverd tot een verbeterde habitatkwaliteit. Zo werd exotenbeheer uitgevoerd in de bossen rond de Halse Dreef (Achterste Bos), zeer recent zoals gesteld ook in Schegelbos, Hoog Schriek en Laag Schriek, en werd op een groeiend aantal hooilandpercelen een passend maairegime uitgebouwd op diverse eigendommen.

C. Overlap habitats SBZ-H met deelprojectgebied Projectuitvoeringsplan 4

Dit vierde uitvoeringsplan bevat slechts een beperkt aantal maatregelen die ingrijpen op de habitats of soorten.

Veruit de meeste maatregelen binnen de SBZ betreffen wegenwerken dewelke zich beperken tot de wegzate zelf en bijgevolg geen rechtstreekse impact hebben op de aanliggende habitats. Deze maatregelen zorgen er onder andere wel voor dat de verstoring van deze aanliggende habitats door betreding vermindert ten opzichte van de huidige situatie. Vooral 's winters en in natte voorjaarsomstandigheden wijken recreanten nog al eens af van de paden om plassen te ontwijken. Ook het aanbieden van het alternatief tracé over Sjouwel en achter de Rodendijk (bijna volledig buiten SBZ) zal de druk op de kern van de SBZ verminderen. Lokaal (t.h.v. het bos grenzend aan de E34) zal voor de aanleg van de bufferwand en de recreatieve verbinding 0,05ha bos ingenomen moeten worden (zie verder bij Effectbeschrijving).

De aanleg van de nieuwe parking (buiten SBZ) zal het wildparkeren in de berm en het bos tegengaan. De hieraan gekoppelde heraanleg van de parking in de Peggerstraat zal de connectiviteit en samenhang tussen de verschillende deelgebieden verhogen.

De aanleg van een hondenlosloopzone aan de rand van de SBZ, vlak bij de nieuw aan te leggen parking, zal eveneens de verstoringdruk in de kern van het gebied verminderen en de handhaving ten goede komen.

Al deze maatregelen kunnen gecatalogeerd worden als recreatiesturende maatregelen dewelke, door het verminderen van de recreatiedruk, onrechtstreeks een invloed zullen hebben op de kwaliteit van de aangemelde habitats.

De aanleg van een poel op Hoog Schriek in een verruigde pitrusweide zal rechtstreekse biotoopwinst opleveren.

Net buiten de perimeter van de SBZ zal de herinrichting van de gronden Sjouwel (aanleg bufferwal, aanleg slenken en een poel, aanplanting en spontane verbossing, hooilandbeheer, aanleg vleermuizenverblijfplaats) een positief en versterkend effect hebben op de habitats en soorten (o.a. vleermuizen) binnen de SBZ.

D. Korte Conclusie

De oppervlakteverschillen (oa referentie- versus beginsituatie) zijn grotendeels te verklaren vanuit een verschil in nauwkeurigheid van de gebruikte BWK versies. Lokaal droegen beheermaatregelen reeds bij tot een verbeterde kwaliteit van boshabitats en regionaal belangrijke hooilandvegetaties. De hier benoemde inrichtingsmaatregelen dragen daar onrechtstreeks toe bij.

3. EFFECTBESCHRIJVING

Verstoring

De maatregelen gericht op een betere sturing en geleiding van de recreanten (plaatsen afrastering, klaphekken, heraanleg van paden, aanleg grachtjes, ...) zullen leiden tot een verminderde betreding van de vegetatie en verminderde verstoring van de fauna. Lokaal zal echter op minder verstoringgevoelige plekken de verstoring in geringe mate kunnen toenemen (inrichten onthaalpunten, plaatsen zitbanken en speelelementen, hondenlosloopzone), een bewuste keuze om elders op de meer verstoringgevoelige plekken de druk weg te nemen.

De aanleg van de bufferwal (/wand) zal uiteraard naast de visuele verstoring ook in de nabijheid van de wal de auditieve verstoring gevoelig verminderen.

Verbetering van de connectiviteit en samenhang

Alle maatregelen die bijdragen tot een vermindering in verstoring en biotoopwinst realiseren kunnen tot op zekere hoogte ook als connectiviteits- of samenhang verhogend beschouwd worden.

De aanplanting van inheemse bomen en struiken, de koker onder de bufferwand als ecotunnel voor kleine diersoorten en het deels verwijderen van de semiverharding in de Peggerstraat zijn allemaal maatregelen die de connectiviteit en de samenhang tussen verschillende deelgebieden zullen verhogen.

Wijziging van biotoop

Tot de maatregelen die een neutraal effect hebben (althoewel men ook zou kunnen argumenteren aan de hand van de huidige beleidskeuzes en de onrechtstreekse effecten dat er sprake is van een positief effect) worden het aanplanten van inheemse bomen en struiken (op Sjouwel, net buiten, maar grenzend aan de SBZ), het dempen van grachtjes en de aanleg van grachtjes, de realisatie van een hondenlosloopzone en de aanleg van de bufferwal gerekend. Ingevolge de aanplantingen van inheemse bomen en struweel (en mede door spontane verbossing) zullen 0,8 ha soortenarm grasland (Hx) omgezet worden in bos.

Er is sprake van biotoopverlies in de SBZ bij de aanleg van de nieuwe recreatieve verbinding over Sjouwel daar waar het bos ter hoogte van de Halsen Aard en Sjouwel aan de E34 grenst. Dit negatieve effect werd al sterk gemilderd door de aanleg van een bufferwal te vervangen door een bufferwand om de grondinname zeer sterk te reduceren. Voor de plaatsing van deze bufferwand en de aanleg van de recreatieve verbinding over Sjouwel moet er toch nog een smalle strook variërend tussen de 3 à 4m van de bosrand vlak naast de E34 ingenomen worden. Hiervoor moet één grote beuk en zeven grotere eiken (4 Amerikaanse en 3 zomereiken) in de bosrand geroid worden, naast 25 jongere eiken (6 Amerikaanse en 19 zomereiken), 9 dennen, enkele wilgen, berken, abelen en wat ondergroei. Volgens de BWK-kartering zal er 0,053 ha bos - bestaande uit 1,9 are Vm + Qb + quer, 3 are Ppmb + Qb + quer en 0,4 are Qb + fag + quer - verdwijnen. Hetgeen door de voorziene aanplantingen ruimschoots gecompenseerd wordt. Tevens zal door de geringere verstoring zal door de aanleg van de bufferwal/wand op Sjouwel een kwalitatiever bos kunnen ontwikkelen.

De belangrijkste biotoopwinst wordt gerealiseerd bij de aanleg van enkele poelen en slenken (Hoog Schriek en Sjouwel) en de vleermuizenverblijfplaats. In mindere mate treedt er biotoopwinst op bij de heraanleg van de Peggerstraat en bij het verwijderen van verschillende overbodige constructies.

Samenvattend

Ingevolge de aanplanting van 0,8 ha komt er in het Zoerselbos (voornamelijk buiten SBZ), ondanks het verdwijnen van 0,05 ha bos (binnen SBZ), 0,75 ha bos bij. Hierdoor levert dit projectuitvoeringsplan een positieve bosbalans af.

Globaal worden de effecten op fauna en flora positief beoordeeld hetgeen vooral te wijten is aan de geringere verstoring van de kwetsbaardere delen, de verbeterde connectiviteit en de beperkte biotoopwinst die een gevolg zijn van de uit te voeren maatregelen.

Hoofdpijnen inzake de te verwachten impact van het project op habitatniveau kunnen, verwijzend naar voormelde gegevens, als volgt worden aangeduid:

- verhoging interne kwaliteit habitats (ten gevolge van geringere verstoring);
- ontsnippering (ten gevolge van geringere verstoring en ontharding);
- behoud van een diversiteit tussen bos en graslanden met overgangen, mede in het belang van vleermuizen;
- verbeterde geleiding van zacht-recreatieve toegankelijkheid zodanig dat rustzones en toegankelijke zones een mede op duurzame instandhouding van habitats afgestemd patroon vormen.

Het cultuurhistorisch belang van het gebied wordt geïntegreerd binnen het pakket aan maatregelen.

4. EINDBEOORDELING

Tijdens de voorbereidende fasen vond reeds veelvuldig overleg plaats. Dit onder meer met :

- de wetenschappelijke begeleidingscommissie van het Vlaams Natuurreservaat Zoerselbos;
- studie vleermuizen en studie bodemchemie van kansrijke percelen
- afvaardiging gemeentebesturen;
- Vrienden van het Zoerselbos en het Boshuisje vzw;
- diverse werkgroepen (ruiters, wandelaars, omwonenden) betrokken bij het overleg inzake de recreatieve ontsluiting (2 thematische studies)
- medewerkers ANB beheer en IHD

Dit overleg gebeurde zowel binnen de hiervoor voorziene fora zoals het natuurinrichtingscomite en de – commissie als bilateraal. Hierdoor werden zowel de maatschappelijke als de ecologische aspecten zoveel mogelijk overlegd, wederzijds afgestemd en geïntegreerd binnen de planvorming.

Vanuit de krijtlijnen gesteld in hoofdstuk 3 en 4, realiseert het natuurinrichtingsproject binnen dit deelproject maatregelen die zoals geschetst bijdragen tot duurzame instandhouding van habitats en soorten, daarbij een maatschappelijk draagvlak integrerend.

Uit voorgaande argumentatie blijkt dat de uitvoering van de beschouwde (al dan niet) vergunningsplichtige activiteit geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken speciale beschermingszone kan veroorzaken.

De natuurinrichting Zoerselbos wordt in het S-IHD rapport vermeld als belangrijk in te zetten instrument ter realisatie van de S-IHD van voorliggend SBZ-H. Met de beoogde natuurinrichtingswerken wordt positief bijgedragen aan de S-IHD van voorliggend SBZ.

Gedaan op

,

Agentschap voor Natuur en Bos
Provincie Antwerpen